

ep.257

Mar 21 ,2022

พุทธานุสสติ

โพธิปักขิยธรรม
๓๗ ประการ

ธรรมที่จะบ่มโพธิญาณ คือ
สติปัฏฐาน ๔
สัมมปธาน ๔
อิทธิบาท ๔
อินทริย์ ๕
พละ ๕
โพชฌงค์ ๗
อริยมรรค มีองค์ ๘

เป็นข้อปฏิบัติเรียกว่ามรรค

กายกรรม วจีกรรม มโนกรรม ของพระพุทธเจ้า ล้วนทรงมี
พระญาณนำหน้า คือมีสติปัฏฐานตลอดทุกครั้ง

พุทธานุสสติ

การมีสติสัมปชัญญะในการระลึกถึงคุณของพระผู้มีพระภาค
เจ้า เรียกว่าพุทธานุสสติ

พระพุทธเจ้าทรงเป็นเจ้าของธรรมะ บุคคลผู้ต้องการจะบรรลุ
ธรรม ทางตลอดอริยสัจ จะต้องฟังธรรมด้วยความเคารพ
เคารพในพระรัตนตรัยและสามารถเจริญพุทธานุสสติได้

พระคุณของพระพุทธเจ้า

พระปัญญาคุณ
พระบริสุทธิคุณ
พระมหากรุณาธิคุณ

ภควา

ข้บเน้นพระมหากรุณาธิคุณ อันเป็นเบื้องต้นแห่ง
พุทธคุณทั้งปวง ด้วยว่าพระองค์ทรงเป็นที่พึ่งแก่สัตว์ทั้ง
ปวงในโลกธาต้อันหาประมาณมิได้

ด้วยกรุณาคุณอันยิ่งใหญ่ ทรงมีพระประสงค์จะนำสัตว์
ออกจากชาติทุกข์ ชราทุกข์ พยาธิทุกข์ มรณทุกข์ โสกะ
ปริเทวทุกข์ ออกจากภัยในวัฏสงสาร เพื่อเข้าสู่แดน
เกษมคืออมตมทานิพพาน

สุเมธดาบส

พระองค์ทรงสามารถบรรลุอรหัตมรรค ได้สาวก โภธิญาณ
ตั้งแต่สมัยเป็นสุเมธดาบสก่อนได้รับพยากรณ์ แต่ทรงละทิ้ง
เสียเพื่อบำเพ็ญบารมีเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

เหตุสัมปทา

หมายถึงความถึงพร้อมด้วยเหตุปัจจัย เพียบพร้อมด้วย
มหากรุณาธิคุณ และการได้บำเพ็ญ โภธิสมภาร บารมี ๓๐ ทศ
นับเนื่องมาตามลำดับจนพระชาติสุดท้ายที่ทำทุกกริยาก็นับ
เป็นเหตุสัมปทาด้วยเช่นเดียวกัน มหาวิปัสสนาญาณ จนถึง
มหาวิชฌญาณ

ผลสัมปทา

หมายถึงการถึงพร้อมด้วยผล ๔ ประการ

๑. ปทานสัมปทา การละกิเลสพร้อมทั้งवासนา(ร่องรอยของกิเลส ความเคยชิน)

๒. ญาณสัมปทา พระสัพพัญญุตญาณและพระทศพลญาณเป็นต้น

๓. อานุกาวิสัมปทา ถึงพร้อมด้วยศีลคุณและอำนาจของฤทธิ์ต่างๆที่ไม่สามารถคาดคะเนได้

๔. รูปรากสัมปทา ถึงพร้อมด้วยมหาปฐิสสลักษณะ ๓๒ ประการและอนุพยัญชนะ ๘๐

สัตตูปการสัมปทา

ถึงพร้อมด้วยการอนุเคราะห์หมู่สัตว์

๑. อาสยะ มีอชยาศัยเกือกุลเสมอในหมู่สัตว์ที่ประทุษร้าย เช่น พระเทวทัต มีจิตใจที่สม่ำเสมอกับหมู่สัตว์ทุกประเภท

๒. ปโยคะ มีความบริสุทธิ์แห่งความเพียรพยายามในการที่ทรงสั่งสอนผู้อื่น

ศีล สมณะ วิปัสสนา เป็นความงามในเบื้องต้น

อริยมรรค อริยผล เป็นความงามในท่ามกลาง

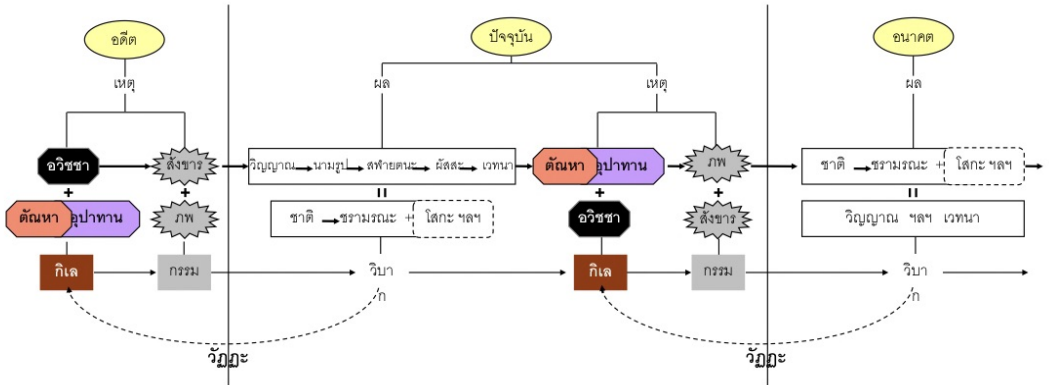
นิพพาน เป็นความงามอันสูงสุด

ยสะ

ทรงมีพระยศ คือเกียรติยศชื่อเสียง แผ่ขยายไปในหมู่มนุษย์ เทวดา และพรหม ในจักรวาลหาประมาณมิได้

ปัจจัยสมุปบาท - สมุทวาร

ความเป็นเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดทุกข์ในมนุษย์

ขั้นธ์ อายตนะ ธาตุ ที่กำลังหมุนเวียนเปลี่ยนแปลงไปในสังสารวัฏเรียก สังสภาวะ การเกิดดับสืบต่อกันของ ขั้นธ์ อายตนะ ธาตุ ไม่ขาดสาย เรียก สังสารวัฏ สังสารทุกข์

หมู่สัตว์ ประกอบด้วยมิถจชาติภูฏฐิ ต่างวนเวียนไม่สามารถออกจากสังสารวัฏได้ ท่านสุเมธดาบส ทั้งประโยชน์ตน ชับเน้นที่ประโยชน์ของบุคคลอื่น มีหทัยที่มุ่งหมายต่อ สัมโพธิญาณและทรงมีมหากรุณาปรารธนาจะอนุเคราะห์สัตว์ทั้งหลาย จึงไม่ยอมล่ำสำเร็จเป็น พระอรหันต์และปรีนิพพาน ในชาตินั้น

เมื่อเรานอนบนแผ่นดิน ได้มีความคิดอย่างนี้ว่า วันนี้ เรามือปรารธนาอยู่ ก็จะพึงเผากิเลสของเราได้.

จะมีประโยชน์อะไรแก่เราเล่าด้วยการทำให้แจ้งธรรมในที่นี้ ด้วยเพศที่ใคร ๆ ไม่รู้จัก เรามบรรลุพระสัพพัญญุตญาณ จักเป็นพระพุทธเจ้าในโลกพร้อมทั้งเทวโลก.

ข้ามฝั่งไปผู้เดียว เราบรรลुพระสัพพัญญุตญาณแล้ว จักให้
มนุษย์พร้อมทั้งเทวดา ข้ามฝั่งไปด้วย.

ด้วยการกระทำอันยิ่งใหญ่ นี้ ที่เรากระทำแล้วด้วยความ
เป็นลูกผู้ชายผู้ยอดเยี่ยม เราบรรลุพระสัพพัญญุตญาณแล้ว
จักให้เหล่าชนมากมายข้ามฝั่งไปด้วย.

เราตัดกระแสคือสงสาร ทำลายภพทั้งสามแล้วขึ้นสู่
ธรรมนาวา จักให้มนุษย์พร้อมทั้งเทวดาข้ามไปด้วย ดังนี้.

มหาวิปัสสนาญาณ

วิปัสสนาญาณของพระพุทธเจ้า เรียกว่ามหาวิปัสสนาญาณ
ต่างจากญาณของหมู่สัตว์ทั้งหลาย

เวลาพระพุทธเจ้าระลึกชาติในปุพเพนิวาสานุสสติญาณในปฐมยาม
คือระลึกชาติด้วยและเห็นด้วยความเป็นรูปนามชั้น ๕ ด้วย
เห็นด้วยความเป็นชั้น ๓ อายตนะ ๓ธาตุ ๓สังขะ อินทรีย์ ปฏิจจะ ใน
อดีตหาประมาณมิได้

เป็นมหาวิปัสสนาญาณที่มีพลัง ยิ่งใหญ่และกว้างขวางมาก

ทรงเห็นทั้งภายใน ภายนอก หยาบ ละเอียด ประณีต
ไกล ใกล้ ได้ทั้งหมดแล้วทรงยกขึ้นสู่ไตรลักษณ์ เห็น
กระแสทั้งหมดเชิงประจักษ์ไม่ใช่อนุมาน

มหาวิปัสสนาญาณของพระพุทธเจ้าจึงเป็นฐานที่มีพลัง
อย่างมาก

การจะได้ปัญญาระดับนี้จึงต้องสั่งสม ใช้เวลานานมาก
และพระพุทธเจ้ารู้จักเราทุกคนอย่างดี รู้ความอ่อนแก่ของ
อินทรีย์

มหาวิปัสสนาญาณคือทิววิสุทธิ วิปัสสนาญาณทั้งหมดของพระพุทธเจ้า
เป็นวิปัสสนาญาณที่ไม่ได้พิจารณาชั้น ๕ ของตนเองเท่านั้นแต่สามารถ
ระลึกถึงรูปเวทนา สัญญา สังขารวิญญูณของตัวเองในอดีตทั้งหมด
และยังเห็นชั้นของหมู่สัตว์ทั้งหมด

มหาวิปัสสนาญาณ เริ่มตั้งแต่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ จตุปปาตญาณ และอาสวักขยญาณ
เริ่มตั้งแต่สัมมสมณญาณเป็นต้นไป เอการะเสชชีวิตของตนเองเห็นไตรลักษณ์แล้วยังเห็นความ
ไม่เที่ยงเป็นทุกข์เป็นอนัตตาของหมู่สัตว์ในภพทั้ง ๓ เห็นโดยประจักษ์ด้วย

สำรวจดูว่าเราใกล้บรรลุหรือยัง ให้ดูที่อินทรีย์และพะละ

ถ้าเผชิญกับปัญหาและอุปสรรค ให้ดูว่ากุศลเราจะหยุดหรือไม่
เช่นทรัพย์หมด การเจริญกุศลจะไปต่อได้หรือไม่
ญาติไม่มี สูญเสียอวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่ง การเจริญกุศลจะไปต่อหรือไม่

จุดสำคัญของการเจริญพุทธคุณ

พระพุทธเจ้าตรัสรู้แล้ว เรามีความเชื่อมั่นว่าพระองค์เป็นพระอรหันต์จริงๆ แล้วความเชื่อมั่นนั้นตีกลับย้อนมาที่ตนเอง เชื่อว่าตนเองต้องได้ตรัสรู้ตาม

หากความเชื่อมั่นนี้รวมเป็นหนึ่งเดียวได้ แปลว่าได้พุทธานุสสติแล้ว

หากไม่เชื่อว่าตนเองจะตรัสรู้ได้ แสดงว่ายังไม่ได้พุทธคุณ แปลว่าเราเป็นผู้มีกนน้อยในกุศล

อธิบายกิจในปัจฉิมยาม : พุทธกิจยามสุดท้าย
(ปัจฉิมยามแห่งราตรี คือ ตี ๒ ถึง ๖ โมงเช้า รวม ๔ ชั่วโมง)

พระพุทธเจ้าทรงแบ่งพุทธกิจในช่วงเวลานี้เป็น ๓ ช่วงเวลา คือ

๑. ทรงใช้เวลาช่วงแรกให้ผ่านไปด้วยการเสด็จจงกรม เพื่อผ่อนคลายความเมื่อยล้าของพระสรีระที่เกิดจากอิริยาบถนั่ง ที่ทรงใช้มาตั้งแต่ปุเรกัตถกิจแล้ว

๒. เสด็จเข้าพระคันธกุฎี ทรงมีพระสติสัมปชัญญะบรรทมสิ้นไสยาสน์

๓. เสด็จลุกขึ้นประทับนั่งแล้วทรงใช้พุทธจักขุพิจารณาคุณสัตว์โลก ทรงตรวจดูว่ามีบุคคลใดสร้างสมบุญญาธิการด้วยอำนาจทานและศีลเป็นต้นไว้จากสำนักของพระพุทธเจ้าพระองค์ก่อน ๆ บ้าง ถ้ามีก็จะทรงกำหนดหมายว่าจะเสด็จโปรดในวันใหม่ ดังนี้เป็นต้น (ดู คำอธิบายพุทธกิจ ๕ ดังกล่าวมาใน ที.ธ.๑/๑/๑๒๕-๙, ส.ธ.๑/๒/๒๑๘-๒๒๑, สุตต.ข.๑/๒๐๖-๙, อัง.ข.๑/๙๕-๘)

พุทธกิจ ๕ ตามคถาในสวดมนต์ฉบับหลวง

หนังสือสวดมนต์ฉบับหลวง แต่งสรุปพุทธกิจ ๕ เป็นคถาให้จำง่ายไว้ว่า

บุพพณฺเฑ	ปิณฺฑทปาดญจ	สายณฺเฑ	ธมฺมเทสนํ
ปโทเส	ภิกฺขุโอิวาทํ	อทฺตมรตฺเต	เทวปญฺหนํ
ปจฺจุสฺเสว	คเต กาลे	ภพฺพาภพฺเ	วิโลกนํ
เอเต	ปญฺจวิเส	กิจฺजे	วิโสเธติ มุณีปฺจโควิ

เข้าเสด็จไปปิณฑบาท	บ่ายทรงแสดงธรรม
คำประทานโอวาทแก่ภิกษุ	กลางคืนตอบปัญหาเทวดา
เวลาจนสว่าง	ตรวจดูผู้ใดควรและยังไม่ควรตรัสรู้
พระพุทธเจ้าองค์พระมุณีผู้ประเสริฐ	ทรงยังกิจ ๕ ประการนี้ให้หมดจด

พุทธานุสสติ

สติที่ตามระลึกคุณของพระพุทธเจ้า เป็นกุศลจิต
สมาธิ เอกัคคตา ก็จะแนบชิดในคุณของพระพุทธเจ้า
ความเพียร ประคองให้สติ สมาธิตั้งมั่น หนุนเนื่องให้
กุศลธรรมเกิดต่อเนื่อง
ปัญญา รู้ชัด ในคุณของพระพุทธเจ้า
เวทนาที่เข้าไปรู้คุณ เสวยคุณ เป็นโสมนัสเวทนา
ศรัทธา เชื่อมั่น
สัญญา เป็นกุศลสัญญา จำในคุณของพระพุทธเจ้า
วิญญาน คือกุศลจิตตูปาทกัที่เกิดขึ้น

คำถาม

จะวางใจอย่างไรเวลาเห็นพระพูดไม่เพราะ เราเกิดอกุศล

ให้ตั้งเจตนาว่าถึงแม้จะพบเจอท่านเป็นอย่างไรรู้จักไม่ตำหนิ
อ้อยาศัยมีใจไม่โกรธ เพราะรู้ว่าอาการเผลอเราเกิดขึ้นได้

นักบวชที่เข้ามาในพระศาสนา ท่านฝึกได้บ้างไม่ได้บ้างเป็นเรื่องปกติของ
สังคัม ถ้าท่านฝึกได้เราก็ออนุโมทนาด้วย ถ้าท่านฝึกไม่ได้ก็ต้องมีกฎเกณฑ์
กติกาสังคัม ให้กำลังใจท่าน เตือนแนะนำที่ทำได้ เพราะท่านอยู่ในเพศ
ที่ต้องฝึกฝนพัฒนาตน เราวางท่าที่ทางใจได้ว่าไม่กำหนดไม่ขัดเคือง ไม่
มัวเมาลุ่มหลง ท่านก็เป็นมนุษย์ที่มาฝึกได้บ้าง ก็เลสเข้าแทรกบ้าง

สะท้อนปัญหาของสังคัม อย่าไปเห็นว่าเสียทั้งหมดแต่ให้แนะนำและช่วยกัน
แก้ไข วางท่าที่ทางใจไม่เกิดความยินดีและยินร้าย

แท้จริงแล้วกิเลสเกิดกับเราไม่ได้เกิดกับท่าน ให้มองเห็น
เป็นภาพเคลื่อนไหว อย่ามองเป็นภาพนิ่ง บางครั้งเราไป
เห็นสถานการณ์เฉพาะจุดนั้น บริบทนั้น แต่สถานการณ์ผ่าน
มาแล้วก็วางให้เป็น เวลาเราเห็นเขาพูดคำหยาบ แต่เขาไม่
ได้พูดหยาบตลอด ที่พูดดีก็มี แต่เราไปติดหล่มตรงนั้นเอา
มาหมุนคิดแล้วทำร้ายตัวเอง ส่วนที่ท่านทำดีก็มีอยู่ก็ชื่นชม

คำถาม การระลึกชาติโดยไม่มีวิปัสสนาญาณ ทำให้เกิดสังเวคญาณได้หรือไม่

ได้สังเวชระดับหนึ่งแต่ไม่เป็นสังเวคญาณ

สังเวคญาณ

เห็นแล้วเกิดความสะดุ้งสะเทือน ประทับใจจนรู้สึกอยู่ไม่ได้เพราะร้อน
เห็นกระแสชีวิตที่เกิดดับสืบต่อ เห็นกิเลส เห็นกรรม เห็นผลของกรรม
เหมือนพระโพธิสัตว์เห็นเทวทูต เห็นแล้วอยู่ไม่ได้ ต้องออกให้ได้
เป็นเดือนหรือเป็นปีก็ไม่ลืมสภาพนี้เลย ต้องชวนขวายเป็นตัวเองออก
จากกิเลสและกองทุกข์ให้ได้